

"Nübüvvetin vechi olan birinci vecih: Ubûdiyet-i mahzânın menşeidir. Yani, ene kendini abd bilir; başkasına hizmet eder, anlar. Mahiyeti harfiyedir; yani başkasının mânâsını taşıyor, fehmeder..." Devamıyla izah eder misiniz?

"Nübüvvetin vechi olan birinci vecih: Ubûdiyet-i mahzânın menşeidir. Yani, ene kendini abd bilir; başkasına hizmet eder, anlar. Mahiyeti harfiyedir; yani başkasının mânâsını taşıyor, fehmeder. Vücudu tebeîdir; yani başka birisinin vücuduyla kaim ve icadıyla sabittir, itikad eder. Mâlikiyeti vehmiyedir; yani kendi mâlikinin izniyle surî, muvakkat bir mâlikiyeti vardır, bilir. Hakikati zılliyedir; yani hak ve vacip bir hakikatin cilvesini taşıyan mümkün ve miskin bir zıllıdır. Vazifesi ise, kendi Hâlıkının sıfât ve şuûnâtına mikyas ve mizan olarak, şuurkârâne bir hizmettir."(1)

Önceki suallerin cevaplarında bu konulara da temas edilmişti. Burada toplu olarak bir izah isteniyor. Biz de her bir cümle için kısa birer izahla iktifa edeceğiz.

"Ubûdiyet-i mahzânın menşeidir." Bu vecihte insan kendini Allah'ın kulu olduğunu bilir. Bu kul, kendisini en yüksek bir mahiyette yaratıp arza halife ve ebedî saadete namzet kılan Rabbinin emri ve razası dairesinde bir hayat geçirmekle mükelleftir.

"Mahiyeti harfiyedir"; yani başkasının mânâsını taşıyor, fehmeder." Bir harf kâtibini gösterdiği gibi, o da Allah'ın bütün esmâ ve sıfatlarını başka varlıklardan çok daha ileri derecede bildirir ve gösterir.

"Vücudu tebeîdir; yani başka birisinin vücuduyla kaim ve icadıyla sabittir, itikad eder." Aynadaki ışığın ve renklerin güneşten gelmesi, onları yansıtması gibi, insan da İlâhî isimlere en câmi' bir ayna olma vazifesini yüklenmiştir. Varlığı Hâlık isminin, hayatı Muhyi isminin birer tecellisidir ve o isimlere tâbidirler. Bu tecelli kesildiği anda varlık da hayat da ortadan kalkar.

"Mâlikiyeti vehmiyedir; yani kendi mâlikinin izniyle surî, muvakkat bir mâlikiyeti vardır, bilir." İnsanın kendine malik olması da, eşyaya da sahip çıkması da vehmîdir, hakikî değildir. Güneşi yansıtan bir aynanın; "Ben yedi renge sahibim." demesi vehmîdir, hakikatte o renkler güneşten gelmektedir. Bir askerinin benim tüfeğim demesi yahut bir memurun benim masam demesi de vehmîdir. Hakikatte onlara

sahip değillerdir. Onları kullandıkları ve onlarda vazife yaptıkları için böyle söylerler.

“Hakikati zılliyedir; yani hak ve vacib bir hakikatin cilvesini taşıyan mümkün ve miskin bir zıllıdır.” Zıl, gölge demektir. Gölge, “aslın varlığını bildiren ama varlık mertebesi itibariyle ondan çok aşağı olan” şeklinde izah edilir. Bir insanın gölgesine bakan kişi onun insan gölgesi olduğunu anlar, ama o gölgenin mahiyeti insanın mahiyetinden çok aşağı ve çok uzaktır. Risalelerde güneşin aynadaki aksi için de gölge ifadesi kullanılır. İnsanın mümkün olan varlığı da Allah’ın vacib olan varlığından haber verir, ancak o vacib varlığa göre gölge hükmündedir.

(1) bk. [Sözler, Otuzuncu Söz, Birinci Maksat.](#)